

III სხდომა

**„ვეფხისტყაოსნის“ მიკოლა ხვედოროვიჩისა
და ალეს ზვონაკისეული ბელორუსული
თარგმანი: ვერსიფიკაციის საკითხები**

**BELARUSIAN TRANSLATION OF “THE MAN IN THE
PANTHER’S SKIN” BY MYKOLA KHVEDOROVICH AND
ALEŠ ZVONAK: VERSIFICATION ISSUES**

ნანა გაფრინდაშვილი

Nana Gaprindashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: „ვეფხისტყაოსნი“, მიკოლა ხვედოროვიჩი,
ალეს ზვონაკი, ბელორუსული თარგმანი

Keywords: “The Man in the Panther’s Skin”, Mykola Khvedorovich,
Aleš Zvonak, Belarusian Translation

ქართული ლიტერატურა მსოფლიო ლიტერატურის ორგანული ნაწილია, ხოლო „ვეფხისტყაოსანი“ ქართული სიტყვაკაზმული მწერლობის უმნიშვნელოვანესი ძეგლი. აქედან გამომდინარე, მისი ნებისმიერი თარგმანი მოვლენაა როგორც იმ სოციო-კულტურული სივრცისათვის, რომელშიც ითარგმნა, ისე ჩვენი ქვეყნის ლიტერატურულ-კულტურული ცხოვრებისთვისაც, რადგან პოემის ნებისმიერი თარგმანი ხელს უწყობს ჩვენს ქვეყანას, თავისი კუთვნილი ადგილი დაიკავოს მსოფლიოს კულტურულ რუკაზე.

სათარგმნელად რუსთაველის პოემა ერთ-ერთი ურთულესი ნაწარმოებია. ამ სირთულეს ქმნის მრავალი ფაქტორი. მაგალითად, ქართული ენის სპეციფიკა. ცნობილია, რომ „ამა თუ იმ ერის ლექსწყობის ბუნების გარკვევა შეუძლებელია ენის თავისებურებების გარკვევის გარეშე. ლექსი და ენა განუყრელად არის დაკავშირებული ერთმანეთთან“ (ბარბაქაძე). ასევე პოემის რიგი თავისებურება: ავტორის განუმეორებელი მხატვრული სტილი, რუსთაველის პოეტური მეტყველების ბგერითი, მეტრულ-რიტმული ორგანიზება, რომელიც მის პოემაში საოცარი ესთეტიკური ფენომენის მნიშვნელობას იძენს, ტაეპის შინაგანი ორგანიზება (სალექსო საზომი, მეტრი), საოცრად ორიგინალური ტროპული სისტემა, რთული მეტაფორული ქსოვილი და სხვ.

„ვეფხისტყაოსნის“ მიკოლა ხვედროროვიჩისა და ალეს ზვონაკის მიერ შესრულებული სრული პოეტური თარგმანი 1966 წელს დაისტამბა. მთარგმნელების წინაშე მრავალი პრობლემა იდგა. უპირველეს ყოვლისა, მათ მიერ შესრულებულ თარგმანს კონკურენცია უნდა გაეწია პოემის სხვა ბელორუსული თარგმანებისთვის. აქედან გამომდინარე, მთარგმნელებს ერთგვარი შემოქმედებითი შეჯიბრებაც ჰქონდათ პოემის წინამორბედ ბელორუს მთარგმნელებთან, „რაც იმას გულისხმობს, რომ ყოველი ახალი მთარგმნელი ცდილობს, უკეთ ჩასწვდეს დედნის მხატვრულ-ესთეტიკურ სამყაროს, ავტორის სათქმელს, მოგვცეს მისი უფრო ზუსტი და ადეკვატური ინტერპრეტაცია. ეს არის

დაუსრულებელი პროცესი, რადგან მხატვრული თარგმანის დედანთან მიახლოება მარადიული დაახლოების პროცესია და იდეალური თარგმანი არ არსებობს, თუმცა, ყველა მთარგმნელი იდეალისაკენ მიისწრაფის“ (გაფრინდაშვილი).

მიკოლა ხვედოროვიჩი და ალეს ზვონაკი ქართული ენას არ ფლობდნენ და პოემა პნკარედით თარგმნეს. მთარგმნელებს, უპირველეს ყოვლისა, დასჭირდათ საზომის პრობლემის გადაჭრაზე ზრუნვა და მათ არჩევანი შეაჩერეს ქორეზე, რომლის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელი ტერფია – ლექსის განმეორებადი ელემენტი; პოემის თარგმანში გვაქვს თექვსმეტ- და თხუთმეტ-მარცვლოვანი სილაბურ-ტონური ტაეპის მონაცვლეობა: პირველი და მესამე ტაეპი თექვსმეტმარცვლოვანია, მეორე და მეოთხე – თხუთმეტმარცვლოვანი.

უნდა აღინიშნოს, რომ მრავალტერფიანი ქორეს ტრადიცია ბელორუსულ ფილოსოფიურ და ეპიკურ პოეზიაში არსებობდა და იგი ბელორუს პოეტებს (მაგ. ა. კულიშოვს) წარმატებით აქვთ გამოყენებული.

პოემა თარგმნილია კატრენით. რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, მთელ თარგმანში გვხვდება მხოლოდ ჯვარედინი რითმა აბაბ. ენობრივმა ქსოვილმა არ მისცა საშუალება მთარგმნელებს, მიენიშნებინათ ქართული ტექსტის მაჯამურ წყობაზე.

„ვეფხისტყაოსანში“ წარმოდგენილი „მაღალი“ და „დაბალი შაირი“ ბელორუსულ ენაზე, ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა ენაზე, დიდი გამოწვევის წინაშე აყენებს მთარგმნელებს, რადგან უდიდეს სირთულეებს უქმნის მათ. მათი ბელორუსულ ენაზე გადმოტანა შეუძლებელი აღმოჩნდა. ამიტომ მაღალი შაირითა და დაბალი შაირით გამართული სტრიქონები ბელორუსულად რიტმულად ერთნაირად ჟღერს .

ლიტერატურა:

ბარბაქაძე თ. (2014). ქართული ლექსმცოდნეობა. თბილისი.

გაფრინდაშვილი ნ. (2012), შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის საფუძვლები, თბილისი.
Рагойша В. (1979). Поэтычны слоўнік. Мінск.

The poem by Rustaveli is one of the most difficult works to translate. Many factors, for example, specific inherent features of the Georgian language, contribute to this difficulty.

It is known that “it is impossible to find out the nature of poetry of a nation without finding out the peculiarities of the language. The poem and the language are inextricably linked” [Barbakadze, 2014: 13] along with many features, for instance, the author’s unique artistic style, the sound and metrical-rhythmic organization of Rustaveli’s poetic speech which acquire the significance of an amazing aesthetic phenomenon in his poem, the internal organization of a verse (lexical measure, meter), an amazingly original trope system, a complex metaphorical system, etc.

A complete poetic translation of “The Man in the Panther’s Skin” by Mykola Khvedorovich and Aleš Zvonak was published in 1966. Translators faced many problems. First of all, their translation had to compete with other Belarusian translations of the poem. Therefore, the translators had a somewhat creative competition with the predecessor Belarusian translators of the poem. This means that each new translator tries to better understand the artistic-aesthetic world of the original text and the author’s words to give us a more accurate and adequate interpretation of them. This is a never-ending process as getting closer to the original text of the artistic translation is an eternal process. Although there is no ideal translation all translators strive for the ideal” [Gaprindashvili, 2012:97].

Mykola Khvedorovich and Aleš Zvonak did not speak Georgian and translated the poem employing an interlinear translation. The translators, first of all, needed to solve the issue of the meter, and they

chose the choree, one of its main characteristics of which is the foot – a repeating element of the verse. In the translation of the poem, we have an alternation of sixteen- and fifteen-syllable syllabic-tone verses: the first and third verses are sixteen-syllable, and the second and fourth – are fifteen-syllable.

It should be noted that the tradition of the choree with multiple feet was usual for Belarusian philosophical and epic poetry and was successfully used by Belarusian poets (e.g. A. Kulishov) [Рагойша, 1979: 112].

The poem is translated by quatrains. With a few exceptions, only the cross-rhyme авав occurs throughout the translation. The linguistic peculiarities of the text did not allow the translators to refer to the homonymic rhyme structure of the Georgian text.

The “high” and “low” quatrain presented in the Belarusian language in “The Man in the Panther’s Skin”, as well as in any other language, pose a great challenge to translators because they create difficulties for them. It turned out to be impossible to translate them into the Belarusian language. That is why, from the point of view of rhythm, lines with a high and low quatrain sound identical in Belarusian.

References:

Barbakadze T. (2014). Georgian Versification. Tbilisi.

Gaprindashvili N. (2012). The Fundamentals of the Comparative Literature Studies. Tbilisi.

Рагойша В. (1979). Поэтычны слоўнік. Мінск.